

بررسی رابطه التزام عملی به نماز و احساس امنیت اجتماعی دانشجویان (مورد

مطالعه: دانشگاه پیام نور واحد نهاوند)

اژدر شمخانی^۱، احمد رضایی^۲، مهران رشیدی^۳، اعظم شمخانی^۴، حمیدرضا مرادی لقمان^۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۲/۰۵

تاریخ وصول: ۱۳۹۷/۰۷/۰۳

چکیده

هدف از انجام این پژوهش بررسی رابطه بین میزان التزام عملی به نماز و احساس امنیت اجتماعی دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور واحد نهاوند بوده است. این تحقیق از نوع مطالعات توصیفی پیمایشی-همبستگی است و جامعه آماری آن را دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور واحد نهاوند داده است. بدین منظور، نمونه‌ای برابر با ۱۰۰ نفر با بهره‌مندی از جدول مورگان و به روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. داده‌ها از طریق پرسشنامه میزان التزام عملی به نماز (انیسی و همکاران ۱۳۸۹) و پرسشنامه احساس امنیت اجتماعی محقق ساخته جمع‌آوری شده است. جهت بررسی روایی پرسشنامه‌ها روش محتوایی به کار گرفته شد و اعتبار آلفای کرونباخ برای پرسشنامه امنیت ۰/۹۵. برای پرسشنامه نماز ۰/۹۰. به دست آمد که مطلوب است. نتایج تحلیل آماری با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون ($r=0/68$) مؤید رابطه معنادار بین دو متغیر التزام عملی به نماز و میزان احساس امنیت اجتماعی در بین دانشجویان دختر در سطح اطمینان ۹۹٪ است.

واژگان کلیدی: دانشگاه پیام نور، التزام عملی به نماز، احساس امنیت اجتماعی.

۱- کارشناس ارشد علوم تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی تهران (نویسنده و مسؤول) azhdarshamkani@yahoo.com

۲- دکترای سنجش و اندازه‌گیری، دانشگاه علامه طباطبائی

۳- عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور واحد نهاوند

۴- کارشناس الهیات و فقه و حقوق

۵- کارشناس ارشد ادبیات عرب

مقدمه

امنیت^۱ نخستین عاملی است که موجب می‌شود انسان‌ها کنار هم آیند، از نیروی هم کمک گرفته و در مسؤولیت‌های اجتماعی مشارکت جویند تا آسوده‌تر و متعهدتر زندگی‌کنند (صالحی امیری و افشاری ۱۳۹۰: ۵۰). این مهم از مقولات بسیار حیاتی بشری است که روز به روز براهمیت آن افزوده می‌شود. جایگاه امنیت در سلسله مراتب نیازها و انگیزه‌های آدمیان، جایگاه خطیری است. مزلو در سال ۱۹۴۳ در نظریه انگیزش خود پس از نیازهای فیزیولوژیک مانند گرسنگی و تشنگی نیاز به امنیت را ذکر کرده است (عبادتی نظرلو ۱۳۸۹: ۴۴). احساس امنیت فرایند روانی-اجتماعی است که صرفاً بر افراد تحمیل نمی‌شود، بلکه اکثر افراد جامعه بر اساس نیازها، علایق و خواسته‌ها و توانمندی‌های شخصیتی و روانی خود در ایجاد و از بین بردن آن نقش اساسی دارند (بیات ۱۳۸۸: ۳۲). احساس امنیت در شهروندان یک جامعه از خود امنیت، اهمیت بیشتری دارد؛ زیرا ممکن است در جامعه‌ای از دیدگاه انتظامی و پلیسی، امنیت تامین شود اما افراد احساس امنیت نکنند. کاهش احساس امنیت در جامعه می‌تواند پیامدهایی همچون رواج بدبینی و شایعه، عدم مشارکت و همکاری در برنامه‌ها اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و امنیتی کشور داشته باشد (پناهی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۸۹) اهمیت امنیت در متون دینی نیز مورد توجه بوده و آیات فراوانی در قرآن کریم بر اهمیت و ارزش ویژه آن دلالت دارد و ضرورت آن را به عنوان سنگ زیرین مؤلفه‌های تکامل انسان معرفی می‌نماید. تأکید و توجه قرآن به مقوله امنیت خود نشان دهنده این واقعیت است که رشد، توسعه و شکوفایی در تمام حوزه‌های زندگی جز در سایه امنیت و آرامش امکان پذیر نخواهد بود. از جمله: “وَإِذْ قَالَ

إِبْرَاهِيمَ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
 الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمْتِعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ (۱۲۶ بقره)"

(و به یاد آورید) هنگامی که ابراهیم عرض کرد: پروردگارا این سرزمین را شهر امنی
 قرار ده و اهل آن را- آنها که ایمان بخدا و روز بازپسین آورده‌اند- از ثمرات
 (گوناگون) روزی ده (ما این دعای ابراهیم را به اجابت رساندیم و مؤمنان را از انواع
 برکات بهره‌مند ساختیم) اما به آنها که کافر شدند، بهره کمی خواهیم داد، سپس آنها
 را به عذاب آتش می‌کشانیم و چه بد سرانجامی دارند." این آیه پیش از رزق و روزی
 و مسایل اقتصادی مسأله امنیت را مطرح می‌سازد و حضرت ابراهیم(ع) درخواست
 می‌دارد که شهر را امنیت بخشد و با عطف مسایل اقتصادی به مسأله امنیت گوشزد
 می‌کند که یکی از مباحث امنیت شهر بعد اقتصادی است؛ البته با این روش بیان
 می‌دارد که یکی از مؤلفه‌های امنیت، امنیت اقتصادی است نه تمام آن؛ از این رو با
 واو عطف آن را بیان می‌دارد. یا در آیه دیگر "وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً
 مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ
 وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ" "وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْهُمْ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ
 ظَالِمُونَ" : خداوند (برای پندآموزی شما) (نحل /۱۱۲-۱۱۳) قریه‌ای را مثال می‌زند
 که امن و آرام بود و روزیش از هر سو فراوان می‌رسید ، اما آنان نعمت‌های الهی را
 ناسپاسی کردند و خداوند به سزای آنچه انجام می‌دادند ، گرسنگی و ترس فراگیر را
 به آنان چشاند و همانا پیامبری از خود آنان برای هدایتشان آمد، اما او را تکذیب
 کردند، پس عذاب الهی آنان را که ستمکار بودند، فرا گرفت. خداوند در آیات پایانی
 سوره نحل که سوره نعمت‌ها است، به قریه و منطقه‌ای اشاره می‌کند که از همه
 نعمت‌های الهی برخوردار بودند، چه نعمت‌های مادی و چه نعمت‌های معنوی، هم
 از خطر جنگ و هجوم دشمنان در امنیت بودند و زندگی آرامی داشتند، هم رزق و

روزی فراوان داشتند و هم خداوند برای هدایت آنها پیامبری را فرستاده بود تا حق را از باطل بشناسند و دچار انحراف نشوند. اما مردم آن منطقه، هر دو دسته نعمت را کفران کردند و به جای بهره‌گیری درست از نعمت‌ها و صرف آنها در کارهای نیک، در مسیر گناه و معصیت استفاده کردند و لذا گرفتار کیفر الهی شدند و هم نعمت امنیت را ازدست دادند و هم دچار بلای فراگیر قحطی و گرسنگی شدند. لذا اسلام می‌خواهد در جامعه امنیت کامل فرما باشد (حجرات/۱۱ و ۱۲؛ سبأ/ ۱۵ و ۱۸؛ شعرا/ ۱۴۱ و ۱۴۶؛ فیل/ ۱ و ۵؛ قریش/ ۱ و ۴؛ بقره/ ۲۶ و ۲۷؛ یوسف/ ۹۹؛ فتح/ ۲۷؛ احزاب/ ۱۳؛ نور/ ۲۷). دولت‌ها نیز به نوبه خود تأمین احساس امنیت اجتماعی را یکی از وظایف اولیه خود می‌دانند، زیرا بستر توسعه موزون و همه جانبه جز با وجود این اکسیر فراهم نمی‌گردد. آسیب‌های امنیتی به صورت روز افزون در حال افزایش است و انجام اقدامات لازم برای مهار این تهدیدها امری ضروری به نظر می‌رسد، بدیهی است پیش از هر اقدام برای کنترل یک تهدید، باید آن را به خوبی شناخت و علل و عوامل مرتبط با آن را مشخص نمود (رسولی ۱۳۹۰: ۱۶۷).

نگاهی هر چند گذرا به تاریخچه زندگی بزهکاران اجتماعی و آنانکه "امنیت اجتماعی" را به نحوی از انحاء مختل نموده‌اند، به خوبی این نکته را ثابت می‌کند که اکثر قریب به اتفاق آنان، کسانی بوده‌اند که با نماز و مسجد ارتباطی نداشته و به این دو عنصر انسان‌ساز علقه‌ای نشان نداده‌اند و بدین ترتیب خود را در عرصه حیات، یکه و آزاد شمرده و دست به گناهان عظیمی همچون قتل، تجاوز به عنف، سرقت و ... آلوده‌اند و جوامع بشری را با «نامنی» مواجه نموده‌اند. حال آنکه در میان کسانی که در طول حیات خود، بیشترین تعهد و مسؤولیت را نسبت به جان، مال، عرض و ناموس دیگران داشته‌اند، همواره نام «نمازگزاران» و مقیدین به نماز از درخشندگی ویژه‌ای برخوردار بوده است؛ زیرا نمازگزار می‌داند که «اقامه نماز» با «تجاوز به

حقوق دیگران" سازگاری ندارد و اصولاً نمازی که در کنار آن به نوعی «تجاوز» به حقوق انسان‌ها باشد، نماز نخواهد بود. جایی که بودن حتی یک تار نخ غصبی در لباس نمازگزار، موجب بطلان نماز گردد، مسلم است که نمازگزار خود را مقید به رعایت حقوق دیگران می‌کند و از دست یازیدن به گناہانی بزرگ‌تر خودداری می‌کند. «نماز» بنا به تصریح آیه‌ی شریفه‌ی "... إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ..." (عنکبوت/ ۴۵) انسان را از غیبت، دروغ، سرقت، قتل نفس، تجاوز به حریم خصوصی دیگران، رباخواری، زنا، چشم چرانی، تهمت، حرام خواری، قمار، شرب خمر و هر عملی که به نوعی منجر به تجاوز به حقوق دیگران و در نتیجه ایجاد اختلال در امنیت اجتماعی است برحذر می‌دارد. اگر تمامی هم و غم متولیان ایجاد «امنیت» و ثنوری پردازان اجتماعی، دست یافتن به راه حلی عملی و کارا، برای ازبین بردن ناامنی و ریشه‌کن کردن عوامل آن است، پس چرا باید از آسان‌ترین و بهترین راه حل این امر یعنی «نماز» غافل باشند؟ و درست به همین خاطر است که ما معتقدیم برای برقراری امنیت اجتماعی و احساس آن بهترین و مهم‌ترین راه، اصلاح و بهینه‌سازی رابطه بین انسان و خداوند و تلاش در جهت آشنا کردن انسان‌ها با خالق خویش است و این امر ممکن نخواهد بود مگر از طریق اقامه‌ی نماز. پس اگر چه عوامل زیادی در ایجاد احساس امنیت تاثیر گذارند، اما هدف این مقاله بررسی رابطه بین میزان التزام عملی به نماز و احساس امنیت اجتماعی دانشجویان است و در پی پاسخ به این مسأله است که آیا التزام عملی به نماز بر میزان احساس امنیت دانشجویان تاثیر دارد؟ زیرا به نظر می‌رسد بر اساس آموزه‌های دین اسلام و شرایط جامعه اسلامی التزام عملی به نماز نقش بسیار مهمی در احساس امنیت داشته باشد.

مبانی و چارچوب نظری پژوهش

امنیت از ریشه «امن» است که در مقابل بیم و هراس و نا امنی استفاده می‌شود. امنیت یکی از نیازهای فطری بشر است که با جوهر هستی انسان پیوند ناگسستنی دارد. از این رو، واژه امنیت از قدمتی به دیرینگی تاریخ بشر برخوردار است و حتی از جهتی، واژه امنیت بر مفهوم اجتماع و جامعه مقدم است (شاد نیا، ۱۳۸۲: ۷۷). امنیت یکی از موضوعات مهم در هر اجتماعی است (یزدانی و صادقی، ۱۳۸۹: ۴۹). که معنای لغوی آن رهایی از تشویش، اضطراب و ترس (نصیری، ۱۳۸۱: ۱۱۴) و همچنین احساس آرامش و اطمینان خاطر است (ماندل، ۱۳۷۹: ۴۴). نخستین مباحث فلسفی و سیاسی در عرصه امنیت را می‌توان در مباحث فلاسفه یونان باستان همچون افلاطون و ارسطو جست‌جو کرد (خوش‌فر، ۱۳۸۱: ۲۵۴) در قرآن کریم نیز در وصف شهر مکه، امنیت به‌عنوان یکی از ویژگی‌های مهم شهرها ذکر شده است و به طرق مختلف این ویژگی مورد توجه قرار گرفته است. برای نمونه سوره مبارکه تین آیات ۱-۳، سوره عنکبوت آیه ۶۷، سوره قصص آیه ۵۷، سوره ابراهیم آیه ۳۷ و سوره بقره آیات ۱۲۵ و ۱۲۶ (میرزمانی، ۱۳۸۲: ۲۰۲) رد آن مورد است. در واقع امنیت اجتماعی در شهرها مفهومی است که تمامی شهروندان در سلسله مراتب ارزشی خود آن را از بالاترین ارزشها می‌دانند، به‌طوری که بر اساس سلسله مراتب نیازهای مزلو (۱۹۷۰) امنیت از نیازهای اولیه محسوب می‌شود.

مفهوم امنیت اجتماعی برای اولین بار در سال ۱۹۹۳ با عنوان مکتب کپنهاگ و توسط اندیشمندانی نظیر لمیتر^۱، باری بوزان^۲ و ال ویور^۳ مطرح شده است (ریچل^۴، ۱۵۳: ۲۰۰۷). باری بوزان نیز یکی از ابعاد امنیت را ابعاد اجتماعی می‌داند

1-Lemaiter
2-Barry Buzan
3-Ole Waever
1-Riscel

و آن را توانایی جامعه در دفاع از ویژگی‌های اساسی خود در برابر حوادث، تغییرات و تهدیدهای واقعی و احتمالی می‌داند (هی شین^۱، ۲۰۱۰: ۴۲۸).

احساس امنیت^۲ از نیازها و خواسته‌های بحق جامعه بشری به حساب می‌آید؛ زیرا در سایه امنیت شکوفایی استعدادها، خلاقیت‌ها و رشد و بالندگی تمدن‌ها محقق می‌شود و در فقدان آنها تمدن‌ها به زوال می‌گرایند. احساس امنیت بستر و قضاوت افراد بوده و در بعد روانشناختی و جامعه‌شناختی بیان شده است. احساس امنیت حالتی است که آحاد جامعه هراس و بیمی نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع خود نداشته و به هیچ وجه حقوق آنان به مخاطره نیفتد (دلاور، ۱۳۷۸: ۱۲).

احساس امنیت فرایند روانی- اجتماعی است که صرفاً بر افراد تحمیل نمی‌شود، بلکه اکثر افراد جامعه بر اساس نیازها، علایق، خواسته‌ها و توانمندی‌های شخصیتی و روانی خود را ایجاد و از بین بردن آن نقش اساسی دارند (بیات، ۱۳۸۸: ۳۲). مطالعات انجام گرفته نشان‌گر این است که نظریه خاصی که به صورت خاص به مقوله احساس امنیت پردازد وجود ندارد ولی بیشتر نظریه‌های مرتبط با احساس امنیت از درون نظریه‌های امنیت استنتاج می‌گردد. که در زیر نظر چند نفر از صاحب‌نظران آورده شده است:

باری بوزان: مقوله امنیت اجتماعی برای اولین بار توسط باری بوزان به صورت منسجم مورد توجه قرار گرفت. بوزان نقطه آغازین امنیت را ذهنی و مبتنی بر تصمیم بازیگران معرفی کرد و بیان داشت که مسأله امنیت در اجتماع شناخته می‌شود. امنیت اجتماعی از نظر بوزان به حفظ ویژگی‌هایی اشاره دارد که بر اساس آن، افراد جامعه خود را به عنوان عضو یک گروه اجتماعی قلمداد می‌کنند، یا به عبارتی با جنبه‌هایی از زندگی فرد ارتباط پیدا می‌کند که هویت گروهی او را تشکیل

می‌دهند(بوزان و ویور، ۱۹۹۸: ۴۵). بوزان امنیت اجتماعی را به پنج دسته تقسیم می‌کند که عبارتند از: امنیت نظامی، امنیت سیاسی، امنیت اقتصادی، امنیت اجتماعی و امنیت زیست محیطی. آنچه در دیدگاه بوزان در مورد امنیت اجتماعی قابل توجه است این که امنیت اجتماعی برای او فرع بر امنیت ملی است، چون در داخل یک محدوده سرزمینی مطرح می‌شود(نصیری، ۱۳۸۱: ۱۲۵)

ال ویور: ال ویور در کتاب " هویت، مهاجرت و منشور جدید امنیت در اروپا" دست به مفهوم سازی مجدد از رهیافت پنج بعدی(نظامی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی بوزان درباره امنیت زده است. وی معتقد است که برداشت بوزان از امنیت اجتماعی ناقص و سست بنیاد است و امنیت اجتماعی را در قبال امنیت ملی فدا کرده است. به عقیده ویور، امنیت اجتماعی در کنار امنیت اقتصادی، سیاسی، نظامی و زیست محیطی قابل طرح نیست، بلکه هم‌تراز امنیت اجتماعی، امنیت ملی است. چرا که امنیت اجتماعی در شرایط کنونی مرجع امنیت ملی می‌باشد. از نگاه ویور در حالی که امنیت ملی به تهدیدات علیه حاکمیت می‌پردازد، امنیت اجتماعی معطوف به هویت است که به خودی خود مقوله‌ای است بسیار مهم. چون هویت اجتماعی به هر حال وجود دارد، چه دولت باشد و چه نباشد. از این رو امنیت اجتماعی به اندازه امنیت ملی واجد اعتبار است(نصری، ۱۳۷۸: ۱۳۶). از دیدگاه ال ویور، امنیت اجتماعی عبارت است از "قابلیت حفظ شرایط قابل قبول داخلی برای تکامل الگوهای سنتی زبان، فرهنگ‌ها، انجمن‌ها، اداب و رسوم و هویت ملی و مذهبی" (واتسو، ۲۰۰۵: ۸)

چلپی: چلپی در مقام بسط نظریه پارسونز، چهار بعد برای نظم اجتماعی مطرح می‌کند که عبارتند از: ابعاد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی. از نظر وی، بعد

سیاست شامل پنج عنصر اصلی و در عین حال مرتب با یکدیگر..... به این قرار است: عناصر روز، امنیت، کنش عاطفی، کنشگران، و رابطه اجباری. از نظر وی، از آن جا که نفع امنیتی کنشگران مهم است، در نتیجه روابط بین آنها، جنبه سیاسی به خود می‌گیرد که عبارتند از: امنیت جانی - امنیت مالی - امنیت فکری - امنیت جمعی. بنابراین براساس می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که در صورت آسیب دیدن فرهنگ گروهی، خاصه به دست گروهی دیگر، رابطه زور بین اعضای آن گروه‌ها حاکم شده و در نتیجه چنین رابطه‌ای امنیت جانی، امنیت مالی، امنیت فکری، و امنیت جمعی مورد تهدید قرار می‌گیرد و در کل میزان احساس امنیت اجتماعی کاهش یافته و در نتیجه میزان اعتماد تقلیل می‌یابد و این موضوع به نوبه خود بر میزان سرمایه اجتماعی تأثیر منفی خواهد گذاشت (چلبی، ۱۳۷۸: ۷۵).

پاتنام: از نظر پاتنام اعتماد یکی از اجزای اصلی سرمایه اجتماعی است. اعتماد، همکاری را تسهیل می‌کند و هر چه سطح اعتماد در جامعه‌ای بیشتر باشد، احتمال همکاری بیشتر است. به علاوه خود همکاری نیز موجب اعتماد است. اعتماد مستلزم پیش‌بینی رفتار یک بازیگر مستقل است. افراد با شناخت و پیش‌بینی‌ای که از خلق و خو، انتخاب‌ها ممکن و توانایی طرف مقابل دارند، به دیگری اعتماد می‌کنند (پاتنام، ۱۳۸۰: ۲۹۱). پاتنام در کتاب بولینگ تک نفره، روابط معناداری را بین افزایش سرمایه اجتماعی و افزایش احساس امنیت اجتماعی، سطح رفاه و آموزش کودکان، کاهش جنایت‌های خشن، کاهش نزاع و درگیری، برتری اقتصادی افرا و احساس خوشبختی نشان می‌دهد. از این دیدگاه، اعتماد اجتماعی حاصل تجربه‌های زندگی بزرگسالی است و کسانی که زندگی موفقیت آمیزی دارند نسبت به کسانی که از بی عدالتی، تبعیض، استثمار و محرومیت اجتماعی رنج می‌برند، دارای اعتماد بیشتری هستند (پاتنام، ۲۰۰۰: ۱۳۷). تجربه جوامع توسعه یافته و دارای امنیت

اجتماعی پایدار نشان می‌دهد که در این جوامع سطح بالایی از اعتماد اجتماعی وجود دارد و افراد در عرصه عمومی مشارکت بالایی دارند (شفیعی، ۱۳۸۴: ۱۹)

التزام عملی به نماز

تمامی مخلوقات خداوند با توجه به بضاعت خود به نحوی خالق لایزال خود را عبادت می‌کنند. اما از آنجا که حضرت حق نسبت به انسان عنایتی خاص داشته است و دارد. علاوه بر اینکه او را مزین به نعمت عقل و زبان نموده، خلیفه و جانشین خود کرده است. فلذا وی را امر به عبادت و اقامه نماز نموده است "وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ" (ذاریات/۵۶) "جن و انس را نیافریدیم مگر برای عبادت" خداوند در قرآن کریم در بیش از ۱۲۰ آیه در سوره‌های مختلف درباره نماز، آداب، فضایل و اثرات آن نکات گوناگونی را متذکر شده است و در ۱۵ مورد آن امر نموده است. (بنا کار و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۷۳) "أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي" نماز را برای یاد من به پا دارید " (طه/۱۴) "وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ" (بقره/۴۳) "نماز را به پا دارید و زکات بدهید و با خدا پرستان حق را پرستش کنید" "الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَالصَّابِرِينَ عَلَى مَا أَصَابَهُمْ وَالْمُقِيمِي الصَّلَاةِ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ" (حج/۳۵) «همانا کسانی که وقتی نامی از خدا برده می‌شود، دل‌هایشان مملو از خوف پروردگار می‌شود. آنها که در برابر مصائبی که به آنها می‌رسد شکیبا و استوارند و آنها که نماز بر پا می‌دارند و از آن چه روزیشان دادیم، انفاق می‌کنند» "وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ" (عنکبوت/۴۵) "نماز را بر پادار زیرا نماز انسان را از کارهای زشت و ناپسند باز می‌دارد و یاد خدا بسیار بزرگ‌تر است". با این اوصاف خداوند در قرآن کریم می‌فرماید "فان الله غنی عنکم" خداوند غنی و بی‌نیاز است. و لذا عبادت به خدا به پرستندگان بر می‌گردد. همچنان‌که درس خواندن شاگردان به نفع خود آنان است

وسودی برای معلم ندارد. لذا می‌توان با صراحت اذعان نمود که تمامی رفتارهای مذهبی علی‌الخصوص نماز موهبت‌های الهی هستند که علاوه بر اجر اخروی برای حفظ سلامت روانی و جسمانی امری لازم و حتمی است. پس هر کسی که اندکی با مذاق شارع مقدس آشنا بوده و مقداری در آیات و روایات مربوط به نماز دقت کند، به اهمیت نماز در میان تمام اعمال عبادی پی می‌برد. لذا اقامه اصل نماز چیزی است که هر مسلمانی نسبت به وجود آن آگاه بوده و می‌داند این عمل عبادی در میان تمام اعمال عبادی، تنها عملی است که چنانچه بنده خدا از شرایط عامه تکلیف برخوردار باشد عاقل، بالغ و در هر حالتی و تحت هر شرایطی باید آن را انجام دهد.

پیشینه تجربی تحقیق

پژوهشی با عنوان "هویت اجتماعی و احساس امنیت، مطالعه موردی زنان شهر تهران" توسط شایگان و رستمی (۱۳۹۰) انجام شده است. این پژوهش به بررسی عوامل مؤثر بر امنیت از جمله دینداری پرداخته است. نتایج حاصله نشان می‌دهد. افرادی که از تعلقات مذهبی بیشتری برخوردارند احساس امنیت بیشتری دارند.

تحقیق دیگری با عنوان "بررسی رابطه دینداری و احساس امنیت در فضای شهری و روستایی" توسط پور احمد و همکاران (۱۳۹۲) انجام شده است. این پژوهش با هدف بررسی روابط ابعاد دینداری با متغیرهای احساس امنیت در سطح شهرستان کوهدشت بر روی نمونه ای ۴۰۰ نفری صورت گرفته است. یافته‌های تحقیق حاکی از وجود همبستگی معنادار بین اکثر ابعاد دینداری با متغیرهای احساس امنیت است.

پژوهشی تحت عنوان "بررسی سنجش احساس امنیت زنان مبتنی بر عوامل چند بعدی و میان رشته‌ای در شهر مشهد" توسط احمدی و اسمعیلی (۱۳۸۹) انجام شده است. این پژوهش با هدف واکاوی احساس امنیت زنان بر روی نمونه‌ای ۳۶۰ نفری از زنان بالای ۱۵ سال ساکن در مناطق ۱۲ گانه شهر مشهد صورت گرفته است. نتایج

این تحقیق نشان داد که میانگین احساس امنیت اجتماعی زنان از نمره متوسط پایین‌تر است و مهم‌ترین عوامل مرتبط با احساس امنیت عبارتند از: استفاده از وسایل ارتباط جمعی، نگرش به حجاب، طراحی شهری، تصور فرد از خود و حمایت اجتماعی.

پژوهشی با عنوان " بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در شهر یاسوج". توسط مختاری و همکاران (۱۳۹۱) انجام شده است. این پژوهش با هدف تعیین عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در شهر یاسوج انجام شده است. روش تحقیق پیمایشی و از پرسشنامه محقق ساخته برای جمع آوری اطلاعات استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش شامل افراد بالای ۱۸ سال به بالای شهر یاسوج بوده است. یافته‌های تحقیق نشان داد که تفاوت معناداری میان افراد جوان و افراد مسن، میان افراد مجرد و متأهل، میان لرها و سایر اقوام و ... از نظر احساس امنیت اجتماعی وجود دارد. همچنین، رابطه مستقیم و معناداری بین متغیرهای مستقل پایگاه اقتصادی-اجتماعی، اعتماد اجتماعی، میزان دینداری، نگرش نسبت به عملکرد پلیس و متغیر وابسته میزان احساس امنیت اجتماعی دیده شد. در بین متغیرهای تحقیق، اعتماد اجتماعی با ۳۲ درصد، بیشترین سهم را در تبیین احساس امنیت اجتماعی داشت.

پژوهشی تحت عنوان " عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی زنان ۱۵ تا ۱۹ سال شهر تهران" توسط نوروزی و فولادی سپهر (۱۳۸۸) انجام شده است. در این تحقیق، با استفاده از شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای و نمونه‌گیری تصادفی ساده با ۳۸۴ نفر از زنان ۱۵-۲۹ ساله شهر تهران مصاحبه شده است و نتایج آماری آزمون‌ها نشان داد که متغیرهای احساس امنیت محل سکونت، پایگاه اقتصادی و اجتماعی و احساس نظم اجتماعی تأثیر مثبت و مستقیم و متغیر پایبندی مذهبی

تأثیر منفی و معکوسی بر احساس امنیت اجتماعی زنان دارند. تحلیل رگرسیون چندمتغیره نیز نشان داد که به ترتیب متغیرهای احساس امنیت محل سکونت، پایگاه اقتصادی و اجتماعی، احساس نظم اجتماعی و پابندی مذهبی در تبیین میزان احساس امنیت اجتماعی زنان سهم عمده‌ای داشتند و مقدار تبیین به دست آمده نیز ۳۶ درصد می‌باشد.

پژوهشی تحت عنوان "بررسی نگرش و عملکرد نسبت به نماز و ارتباط آن با افسردگی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان" توسط رعنائی و همکاران (۱۳۸۸) انجام شده است. این پژوهش با هدف تعیین نگرش و عملکرد نسبت به نماز و ارتباط آن با افسردگی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان بر روی نمونه‌ای ۴۰۰ نفری انجام شده است. یافته‌های تحقیق نشان داد ۳۷/۵٪ از واحدهای مورد مطالعه دارای درجاتی از افسردگی (خفیف تا شدید) بودند. از نظر نگرش نسبت به نماز ۷۱٪ دارای نگرش مثبت و از نظر عملکرد ۲۹/۵٪ دارای عملکرد خوب و بقیه عملکرد متوسط تا ضعیف داشتند. بین نگرش نسبت به نماز و افسردگی ارتباط معنی دار وجود داشت ($p=0/03$) و با نگرش مثبت میزان افسردگی کمتر بود. با بهتر شدن عملکرد نسبت به نماز شیوع افسردگی نیز کمتر بود اما تفاوت معنی دار نبود.

پژوهشی تحت عنوان "عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان پردیس دانشگاه شاهد به نماز خواندن (با تأکید بر جو دینی خانواده، گروه دوستان، استادان دانشکده)" توسط هادوی و حشمتی (۱۳۹۱) انجام گرفته است. هدف از این تحقیق، بررسی رابطه محیط‌های دینی خانواده، دانشگاه و گروه دوستان و میزان گرایش دانشجویان دانشگاه شاهد به نماز بوده است و روش تحقیق از نوع پیمایشی و جامعه آماری آن، دانشجویان شاغل به تحصیل در پردیس دانشگاه شاهد بودند به تعداد ۴۰۲۰ نفر بوده

اند. حجم نمونه، ۲۶۷ نفر تعیین شدند که در نهایت، ۲۶۰ پرسشنامه تکمیل و جمع آوری شد. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه بود که در آن از طیف پنج تایی لیکرت استفاده شد. یافته‌ها نشان داد: ۱- میانگین گرایش به نماز در بین دانشجویان دختر، ۸۸،۲۲ و در میان دانشجویان پسر، ۸۱،۳۵ است. ۲- تفاوت معنی داری بین دانشجویان دختر و پسر به لحاظ گرایش به نماز جماعت وجود دارد و در میان دختران بیشتر بوده است. ۳- رابطه معنی داری بین گرایشهای دینی درون خانواده و گرایش به نماز وجود دارد؛ به این معنا که با افزایش گرایشهای مذهبی درون خانواده، گرایش دانشجویان به نماز نیز افزایش می‌یابد. ۴- رابطه معنی داری بین مذهبی بودن محیط‌های ثانویه و گرایش به نماز وجود دارد. ۵- رابطه معنی داری بین نوع دوستان و الگوهای انتخابی و گرایش به نماز وجود دارد؛ به این معنا که دوستان مذهبی تاثیر مستقیم بر گرایش به نماز بر روی فرد دارند.

نتیجه گیری: محیط‌های دینی خانواده و دانشگاه و گروه دوستان، تاثیر مثبتی بر گرایش دانشجویان به نماز دارند.

پژوهشی تحت عنوان "نگاهی علمی در باب میزان تقید به نماز و رابطه آن با موفقیت‌های فردی و اجتماعی در کشور ایران؛ با رویکردی نو به آموزه‌های فرهنگ رضوی" توسط گنجایش و همکاران (۱۳۹۲) انجام شده است. در این پژوهش، محققان به روش پیمایشی دو فضای گوناگون (خوابگاه‌های دانشجویی و ۹۰ روستای منتخب) از استانهای فارس و چهارمحال و بختیاری را مورد مطالعه، و با تهیه ۳۸۰ پرسشنامه در مناطق روستایی و ۳۸۰ پرسشنامه در خوابگاه‌های دانشجویی که جمعاً (۷۶۰) پرسشنامه می‌باشد به جمع‌آوری اطلاعات پرداخته اند. یافته‌های پژوهش نشان داد که رابطه معناداری در سطح $p < 0/01$ بین تقید به نماز دانشجویان و خانواده‌های روستایی با موفقیت تحصیلی، کاهش آسیب‌های اجتماعی، موفقیت‌های

شغلی و همچنین آرامش روحی و روانی دو گروه مطالعه شده وجود دارد. همچنین، ۴ درون مایه اصلی و ۴ درون مایه فرعی از نتایج پرسشنامه‌های دانشجویان و ۲۴ درون مایه اصلی از نتایج مصاحبه و پرسشنامه‌های روستاییان بودند که از یافته‌های قابل توجه این پژوهش ابتکاری می‌باشد. در هر روستایی که اعضایش به نماز بیشتر اهمیت می‌دهند، در آن روستا موفقیت‌های خانواده‌ها بیشتر است. شدت رابطه $0/80$ و سطح معناداری $0/015$ به دست آمد. در سطح فردی نیز بین مقید بودن افراد به نماز و شرکت در مساجد و مراسمات مذهبی در هر روستا با موفقیت‌های آنان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و با تمام شاخص‌های انسان‌های موفق و خانواده‌های سالم و خوشبخت نیز رابطه مثبت و هماهنگی حکم فرماست.

تحقیقی با عنوان " بررسی رابطه تقید به نماز و سلامت روان در دانشجویان دانشگاه پیام نور خرم‌آباد" توسط صفری و همکاران (۱۳۹۳) انجام شده است. هدف اصلی این تحقیق بررسی رابطه تقید به نماز و سلامت روان در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور خرم‌آباد بوده است. نتایج تحقیق نشان دادند که $68/7$ درصد از دانشجویان مورد مطالعه به طور خیلی زیاد، $26/5$ درصد به طور زیاد، $3/8$ درصد به طور متوسط، و فقط 1 درصد به طور کم و بسیار کم دارای تقید به نماز هستند. براساس یافته‌ها، $47/5$ درصد از نمونه مورد بررسی دارای هیچ یا کمترین حد اختلال در سلامت روان، $33/3$ درصد از نمونه دارای اختلال در سلامت روان به طور خفیف، $14/5$ درصد از نمونه دارای اختلال در سلامت روان به طور متوسط، $4/7$ درصد از نمونه دارای اختلال در سلامت روان به طور شدید بوده‌اند. نتایج همچنین نشان دادند که همبستگی معنی‌داری بین تقید به نماز و سلامت روان هم در مقیاس کلی سلامت روان و هم در هر کدام از خرده مقیاس‌های سلامت روان وجود دارد.

ابراهیم‌زاده (۱۳۸۰) در پژوهش خود تحت عنوان "نگرش دانشجویان دختر رشته پرستاری دانشگاه آزاد واحد شیروان در مورد اثرات نماز در رفع مشکلات روانی آنها" نشان داد که نگرش دانشجویان در سنین مختلف نسبت به نماز مثبت است. خشنودمقدم و جعفری (۱۳۸۰) نگرش دانشجویان به «اصل نماز» را مثبت و بیش از حد متوسط ارزیابی کرده‌اند. نتایج پژوهش مرکز افکار سنجی دانشجویان ایران (۱۳۸۰) نیز که با هدف سنجش گرایش به نماز در بین دانشجویان صورت گرفته است نشان می‌دهد که گرایش دانشجویان نسبت به نماز هم به لحاظ اعتقادی و هم به لحاظ رفتاری بالا می‌باشد. علاوه بر این دانشجویان هم در زندگی فردی و هم در زندگی اجتماعی خود گرایش بالایی به نماز خواندن دارند.

پژوهشی تحت عنوان "میزان پای‌بندی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی سمنان به اقامه نماز" توسط مهدوی نژاد و همکاران (۱۳۹۳) صورت گرفته است. یافته‌ها نشان داد که ۵۶/۶٪ از دانشجویان در حد خیلی زیاد و زیاد خود را پایبند به نماز دانسته‌اند.

الگوی مفهومی پژوهش

فرضیه‌های تحقیق

فرضیه اصلی: بین التزام عملی به نماز و احساس امنیت اجتماعی دانشجویان دختر رابطه وجود دارد.

فرضیه‌های فرعی:

- بین التزام عملی به نماز، احساس امنیت اجتماعی و هر یک از ابعاد احساس امنیت اجتماعی دانشجویان دختر رابطه معنی دار وجود دارد.

- التزام عملی به نماز و مولفه‌های احساس امنیت اجتماعی در دانشجویان دختر در حد مطلوب است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر روش، توصیفی پیمایشی از نوع همبستگی و از حیث هدف، کاربردی است. جامعه آماری پژوهش دانشجویان دختر مشغول به تحصیل در نیمسال اول سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۵ دانشگاه پیام نور شهرستان نهاوند به تعداد ۴۲۰ نفر بود. جهت تعیین نمونه از فرمول کوکران استفاده و حداقل نمونه قابل قبول برای تجزیه و تحلیل ۹۶ نفر تعیین شد. که در نهایت نمونه‌ای به حجم ۱۰۰ نفر با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی انتخاب شد. ابزار جمع‌آوری اطلاعات شامل ۲ مقیاس ۱- پرسشنامه نگرش و التزام عملی به نماز (انیسی و همکاران، ۱۳۸۹ و ۲- پرسشنامه محقق ساخته احساس امنیت اجتماعی است که اعتبار آن با استفاده از روش ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۵ به دست آمده که حاکی از اعتبار بالای ابزار پژوهش می‌باشد. روایی پرسشنامه‌ها با استفاده از روش روایی-محتوایی بوسیله داوری متخصصان جامعه شناسی و روان شناسی و افراد اهل فن در امور مذهبی تأیید گردید. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، از آزمون آماری ضریب همبستگی و t تک نمونه ای استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

جدول شماره ۱ نتایج تجزیه و تحلیل‌های توصیفی متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد:

جدول شماره ۱ نتایج توصیفی

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد
التزام عملی به نماز	۳,۹۵۹۶	۰.۳۸۹۷
احساس امنیت	۳,۲۲۱۷	۰.۶۴۸۰۱
امنیت مالی	۲,۹۰۷۵	۰.۷۷۱
امنیت جانی	۲,۹۶۴۴	۰.۹۰۱۶۹
امنیت هویتی	۳,۵۵۸۶	۰.۷۷۵۳۴
امنیت فرهنگی	۳,۴۵۲۰	۰.۵۷۷۴۳
امنیت فکری	۳,۲۹۷۱	۰.۷۷۵۲۳
امنیت سیاسی	۳,۳۸۰۰	۰.۷۸۲۹۰

جدول بالا میانگین و انحراف استاندارد هر یک از مقیاس‌ها و زیر مقیاس‌ها را نشان می‌دهد. هم‌چنانکه از جدول یک مشخص است، اکثر میانگین‌ها بالاتر از ۳ که میانگین فرضی جامعه است می‌باشد.

جهت پاسخ به فرضیه دوم پژوهش، همبستگی دو به دو متغیرها محاسبه و در جدول شماره ۲ ارائه شده است.

جدول ۲ ماتریس همبستگی گشتاوری پیرسون بین متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱-التزام عملی به نماز							
۲-امنیت مالی	**۰.۶۶۶						
۳-امنیت جانی	**۰.۶۶۰	**۰.۸۶۸					
۴-امنیت هویتی	**۰.۵۱۰	**۰.۶۳۶	**۰.۵۲۰				
۵-امنیت فرهنگی	**۰.۴۵۰	**۰.۶۳۳	**۰.۴۹۸	**۰.۵۹۸			
۶-امنیت فکری	**۰.۴۷۸	**۰.۵۷۴	**۰.۵۹۶	**۰.۵۱۴	**۰.۶۶۰		
۷-امنیت سیاسی	**۰.۵۳۱	**۰.۵۷۰	**۰.۶۸۷	**۰.۴۴۴	**۰.۶۴۸	**۰.۷۷۰	

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که همبستگی دو به دو تمام متغیرها معنی دار است. در این جدول، کم‌ترین همبستگی بین متغیر امنیت سیاسی و امنیت هویتی با ۰,۴۴ و بیشترین همبستگی بین امنیت جانی و امنیت مالی با ۰,۸۶ می‌باشد. جهت پاسخگویی به فرضیه دوم پژوهش. جدول شماره ۳ ارائه شده است:

جدول ۳ آزمون معناداری میانگین‌های متغیرهای از میانگین جامعه

متغیر	مقدار t	درجه آزادی	p- V alue
التزام عملی به نماز	۲۴,۶۲۰	۹۹	۰,۰۰۰
احساس امنیت	۳,۴۲۱	۹۹	۰,۰۰۱
امنیت مالی	-۱,۱۹۹	۹۹	۰,۲۳۴
امنیت جانی	-۰,۳۹۴	۹۹	۰,۶۹۴
امنیت هویتی	۷,۲۰۴	۹۹	۰,۰۰۰
امنیت فرهنگی	۷,۸۲۸	۹۹	۰,۰۰۰
امنیت فکری	۳,۸۳۳	۹۹	۰,۰۰۰
امنیت سیاسی	۴,۸۵۴	۹۹	۰,۰۰۰

نتایج ارائه شده در جدول شماره ۳ نشان می‌دهد که ۲ مقیاس التزام عملی به نماز و احساس امنیت در سطحی بالاتر از متوسط جامعه نظری قرار دارند و نتایج با ۰,۹۹ معنادار است. زیر مقیاسهای احساس امنیت هم به جز مؤلفه‌های امنیت جانی و امنیت مالی که تفاوت معناداری از میانگین جامعه ندارند باقی مؤلفه‌ها از میانگین نظری جامعه بالاتر و در سطح مطلوبی هستند.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی احساس امنیت اجتماعی دانشجویان دختر و رابطه آن با التزام عملی به نماز در دانشگاه پیام نور نهاوند صورت گرفته است. نتایج بدست آمده از ضرایب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که رابطه مثبت و معنی‌داری بین احساس امنیت اجتماعی نمونه مورد بررسی و التزام عملی به نماز وجود دارد؛ یعنی هر اندازه میزان التزام عملی به نماز در بین دانشجویان دختر بیشتر باشد، احساس امنیت اجتماعی آنان نیز بالا می‌رود. نتایج پژوهش حاضر با نتایج تحقیق شایگان و رستمی (۱۳۹۰) مطابقت دارد. نتایج تحقیق آنها مؤید این نتیجه بود که افرادی که از تعلقات مذهبی بیشتری برخوردارند، احساس امنیت بیشتری دارند. همچنین، پوراحمد و همکاران (۱۳۹۰) و مختاری و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهش خود نیز به نتیجه مشابهی رسیده‌اند. نتایج پژوهش نوری و همکاران نیز رابطه‌ی مستقیم و مثبت دینداری و احساس امنیت اجتماعی را تأیید کرده است. نتایج این پژوهش با پژوهش‌های ابراهیم‌زاده (۱۳۸۰)، نتایج پژوهش مرکز افکار سنجی دانشجویان ایران (۱۳۸۰) و خشنود مقدم و جعفری (۱۳۸۰) پور احمد و همکاران (۱۳۹۲) همسو است.

همچنین، براساس نتایج حاصله از تحقیق مقیاس‌ها و ابعاد احساس امنیت اجتماعی به جز ۲ بعد دارای میانگینی بالاتر از میانگین جامعه می‌باشد که این فرضیه هم با مطالعات و پژوهش‌های قبلی همسو و هماهنگ است.

بررس‌های صورت گرفته نشان می‌دهد مفهوم امنیت در طول ده‌ها و سالیان گذشته متناسب با پیچیده‌تر شدن روابط اجتماعی، از حالت اولیه و فیزیکی خارج شده و ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، و سیاسی را در بر گرفته است؛ به طوری که امروزه نیاز به امنیت در همه زمینه‌های فعالیت اجتماعی امری حیاتی است؛ بدین معنا که در صورت وجود امنیت و جامعه ایمن می‌توان در جهت رشد و بالندگی جامعه گام‌های اساسی برداشت. بر اساس نتایج تحقیق و با توجه به رابطه تنگاتنگ بین التزام عملی به نماز و احساس امنیت اجتماعی پیشنهاد می‌شود مدیران و کارگزاران مسئول در نهادهای دولتی و غیر دولتی نسبت به انجام و ایجاد شرایطی جهت ارتقای التزام عملی به نماز همت گمارند.

همچنین پیشنهاد می‌شود در راستای جذب دانشجویان به نماز:

- مربیان و اساتید دانشگاه، خود در جماعت‌ها شرکت کنند و در برابر شاگردان به نماز بایستند و به امام جماعت اقتدا کنند.
- جذابیت‌های نماز برای دانشجویان بیان گردد.
- برنامه‌های زیارتی - تفریحی یا اردوهای فرهنگی - ورزشی برای دانشجویانی که گرایش کم‌تری به نماز دارند، تدارک دیده شود.

منابع

-قرآن کریم

- ابراهیم زاده، فریمان (۱۳۸۰) "نگرش دانشجویان دختر رشته پرستاری دانشگاه آزاد واحد شیروان در مورد اثرات نماز در رفع مشکلات روانی آن‌ها" مجموعه مقالات برگزیده یازدهمین اجلاس سراسری نماز، دبیرخانه دائمی اجلاس سراسری نماز. تهران: ستاد اقامه نماز.
- احمدی، یعقوب و اسماعیلی عطاء (۱۳۸۹) "سنجش احساس امنیت زنان مبتنی بر عوامل چند بعدی و میان رشته ای در شهر مشهد" جامعه شناسی کاربردی، سال ۲۱، ش ۲.
- بیات، بهرام (۱۳۸۸). جامعه شناسی احساس امنیت. تهران: انتشارات امیر کبیر.
- پاتنام، روبرت (۱۳۸۰). دموکراسی و سنت های مدنی. ترجمه محمد تقی دلفروز، تهران: غدیر.
- پناهی، حمید و همکاران (۱۳۸۹) "افزایش احساس امنیت شهروندان شهر ری با اجرای طرح مبارزه با اراذل و اوپاش" مطالعات امنیت اجتماعی.
- پوراحمد، احمد؛ عیوضلو، محمود؛ حامد، محبوبه؛ عیوضلو، داود؛ رضایی، فرشته (1391) "بررسی رابطه دینداری و احساس امنیت در فضاهای شهری و روستایی" فصلنامه پژوهشهای امنیت و نظم اجتماعی، سال اول، شماره اول.
- رسولی، رضا، صالحی، علی (۱۳۹۰) "بررسی و تبیین عوامل موثر بر امنیت اجتماعی جوانان" فصلنامه دانش انتظامی، شماره ۲.
- رعنائی، فریبا، و همکاران (۱۳۸۸) " بررسی نگرش و عملکرد نسبت به نماز و ارتباط آن با افسردگی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان " طب و تزکیه، دوره نوزدهم، شماره ۴.
- شایگان، فریبا و رستمی فاطمه (۱۳۹۰) "هویت اجتماعی و احساس امنیت" فصلنامه برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی سال سوم، ش ۹.
- شاه نیا، هوشنگ (۱۳۸۲) "قاچاق کالا و امنیت اجتماعی" مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی، تهران: معاونت اجتماعی ناجا
- صالحی امیری، رضا، اشاری، افسر (۱۳۹۰) " مبانی نظری و راهبردی مدیریت ارتقای امنیت اجتماعی و فرهنگی در تهران" فصلنامه راهبرد، شماره ۵۹.
- میر زمانی، محمود (۱۳۸۲) "امنیت و سلامت" مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی، تهران: معاونت اجتماعی ناجا.

- خلیلی، رضا (1381) "مهاجرت نخبگان" فصلنامه مطالعات اجتماعی، سال پنجم، شماره مسلسل
- شفیعی، حسن، محقر، علی (۱۳۸۴) "سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی پایدار" مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی، جل سوم.
- خوش فر، غلامرضا (۱۳۸۱) "گرایش مردم نسبت به مشارکت در تامین امنیت" مجموعه مقالات امنیت اجتماعی در راهکارهای توسعه، بابل: دانشگاه آزاد اسلامی.
- خشنود مقدم، علی، جعفری، محمدتقی. (۱۳۸۰) "بررسی و تحلیل جایگاه نماز در میان دانشگاهیان. در نماز و دانشگاه" (مجموعه مقالات برگزیده یازدهمین اجلاس سراسری نماز، مؤلف: دبیرخانه دائمی اجلاس سراسری نماز. تهران، ستاد اقامه نماز،
- صفری، نوش آفرین، و همکاران (۱۳۹۳) "بررسی رابطه تقید به نماز و سلامت روان در دانشجویان دانشگاه پیام نور خرم‌آباد" فصلنامه دانشگاه علوم پزشکی لرستان. دوره شانزدهم.
- مهدوی نژاد، غلامحسین، و همکاران (۱۳۹۳) "میزان پای بندی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی سمنان به اقامه نماز" کومش، شماره ۱.
- مرکز افکار سنجی دانشجویان ایران (۱۳۸۰) "سنجش گرایش به نماز در بین دانشجویان" فصلنامه نیایش، شماره ۷ و ۸.
- مختاری، مریم؛ بلالی، اسماعیل؛ میرفردی، اصغر؛ حسینی، اخگر؛ سیده، معصومه (1391) "بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در شهر یاسوج" پژوهشهای راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال اول، شماره اول،
- نصری، قدیر (۱۳۸۱) "معنا، ارکان جامعه شناسی امنیت" فصلنامه مطالعات راهبر، شماره ۲۶.
- نوروزی، فیض الله؛ فولادی سپهر، سارا (1388) "بررسی احساس امنیت اجتماعی در بین زنان ۱۵-۱۹ ساله شهر تهران و عوامل مؤثر بر آن" فصلنامه راهبرد، سال هیجدهم، شماره ۵۳.
- نصیری، قدیر (۱۳۸۱) "معنا و ارکان جامعه شناسی امنیت: امنیت پایدار، سرمایه اجتماعی و جنبش های اجتماعی" راهبرد، شماره بیست و ششم.
- نوید نیا، منیژه (1387) "تحلیل رابطه وضعیت رفاهی و امنیت اجتماعی تحقیقی در شهر تهران" پژوهش - نامه نظم و امنیت انتظامی، شماره اول.

- هادوی، اصغر، حشمتی، محمد رضا (۱۳۹۱) "عوامل موثر بر گرایش دانشجویان پردیس دانشگاه شاهد به نماز خواندن (با تاکید بر جو دینی خانواده، گروه دوستان، استادان دانشکده)" فرهنگ در دانشگاه اسلامی، سال دوم، شماره ۳.

- یزدانی، عنایت...، صادقی، زهرا (۱۳۸۹) "امنیت اجتماعی و تاثیر آن بر امنیت ملی ایران در قالب تهدیدات فرهنگی-اجتماعی" مهندسی فرهنگی، سال چهارم، شماره ۳۹.

-Watsov, Scott. (2005). Agents in search of a Actor: Societal Security for the Palestinians and Turkish kurds, New York: Columbia University Press.

-Putnam, R.D. (2000). Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. New York: Simon and Schuster.

